

- **Inicjatywa ludowa (obywatelska)** polega na tym, że określona liczba mieszkańców może wystąpić z własnym projektem ustawy. W Polsce prawo to przysługuje

grupie liczącej co najmniej 100 tysięcy obywateli. Parlament jest zobowiązany do rozpatrzenia złożonego przez nich projektu, ale nie musi go uchwalić.

■ Porównanie referendów ogólnokrajowego i lokalnego

Kryterium	Referendum ogólnokrajowe	Referendum samorządowe (lokalne)
W jakich sprawach może zostać przeprowadzone referendum?	<ul style="list-style-type: none"> W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa. W sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej. W sprawie zmiany <i>Konstytucji RP</i>. Nie ma możliwości odwołania w referendum organów państwowych. 	<ul style="list-style-type: none"> We wszystkich sprawach dotyczących wspólnoty samorządowej. W sprawie odwołania organów stanowiących oraz wójta, burmistrza i prezydenta miasta.
Jaki jest charakter referendum?	Referendum jest fakultatywne.	<ul style="list-style-type: none"> W większości przypadków referendum jest fakultatywne. Przeprowadzenie głosowania jest obligatoryjne tylko wtedy, gdy obywatele dążą do samoopodatkowania albo odwołania organu władzy.
Kto posiada prawo inicjatywy referendalnej?	<ul style="list-style-type: none"> W sprawie o szczególnym znaczeniu dla państwa: Prezydent RP, Sejm RP, Senat RP, rząd lub grupa co najmniej 500 tys. obywateli. W sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej: Sejm RP. W sprawie zmiany <i>Konstytucji RP</i>: posłowie (co najmniej 1/5), Senat RP lub Prezydent RP 	<ul style="list-style-type: none"> Organ stanowiący w danej jednostce samorządowej. Grupa obywateli licząca co najmniej: <ul style="list-style-type: none"> – 10% uprawnionych do głosowania mieszkańców gminy lub powiatu, – 5% uprawnionych do głosowania mieszkańców województwa. W sprawie odwołania organu stanowiącego inicjatywę referendalną mają tylko mieszkańcy.
Kto może wziąć udział w referendum?	Obywatele, którzy mają czynne prawo wyborcze (mogą wybierać swoich przedstawicieli do organów władzy).	Osoby mieszkające na stałe na terenie danej jednostki samorządu, posiadające czynne prawo wyborcze w wyborach do rady gminy, rady powiatu lub sejmiku województwa.
Kiedy wyniki referendum są wiążące?	<ul style="list-style-type: none"> Referendum w sprawie o szczególnym znaczeniu dla państwa lub ratyfikacyjne jest wiążące, jeśli wzięta w nim udział ponad połowa uprawnionych do głosowania obywateli. W referendum w sprawie zmiany <i>Konstytucji RP</i> nie obowiązuje wymóg dotyczący określonej frekwencji. O ważności referendum rozstrzyga Sąd Najwyższy. 	<ul style="list-style-type: none"> Referendum w sprawie odwołania organu władzy jest ważne, gdy zgłoszone w nim liczba obywateli równa co najmniej 3/5 liczby osób, które uczestniczyły w wyborze tego organu. W referendum dotyczącym innych spraw danej jednostki samorządowej musi wziąć udział co najmniej 30% uprawnionych. O ważności referendum rozstrzyga sąd okręgowy.
Kiedy wynik referendum jest rozstrzygający?	Decyzja w danej sprawie zapada, jeżeli ponad połowa głosujących udzieli pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na pytanie referendalne.	<ul style="list-style-type: none"> Decyzja zostaje podjęta, jeżeli za jednym z rozwiązań opowiedziało się ponad połowa głosujących. Wyjątkiem jest referendum w sprawie samoopodatkowania się, które zostaje uznane za rozstrzygające, jeżeli za propozycją podatku zostaną oddane co najmniej 2/3 ważnych głosów.

komisje okrę-
gowe. Głosowania odby-
wają się w wydziałach
gmin. Osobne
prezesa przygotowywane
komisje, więźniów
przebywają-
cych podróżujących
gmin. Oddać głos
możliwość
pełnomocnika
powyżej 75
watele niepeł-
nie oddać głos kore-

Wybory do Sejmu

kandydatów na
wyborczym
komitetem
przez kilka ugru-
powanych w koalicji)

z udziału

działaniom
lub z tej sytuacji

rozwiązania sprawami

się z progra-
mami politycznej

głos na wynik

rozwiązanie polityką

oraz komitetom wyborczym powołanym przez wyborców. Na każdej liście kandydatów odsetek kobiet lub mężczyzn nie może spaść poniżej 35% – w ten sposób realizowana jest zasada równouprawnienia płci.

Przy podziale mandatów w poszczególnych okręgach wyborczych uwzględnia się komitety partii lub wyborców, które w skali kraju otrzymały co najmniej 5% głosów, oraz komitety koalicyjne, które zdobyły co najmniej 8% głosów. Sposób podziału jest korzystny dla komitetów, które uzyskały największe poparcie. Mandaty przyznane ugrupowaniu lub koalicji uzyskują kandydaci z danej listy, którzy zdobyli największą liczbę głosów. Wyniki wyborów ogłasza Państwowa Komisja Wyborcza w *Dzienniku Ustaw RP*.

Wybory do Senatu RP odbywają się w jednomandatowych okręgach wyborczych (jest

ich 100), obejmujących część obszaru województwa. W każdym z nich zwycięża kandydat, który otrzymał najwięcej ważnych głosów.

Przeprowadzenie wyborów do Sejmu RP i Senatu RP zarządza Prezydent RP. O ich ważności orzeka natomiast Sąd Najwyższy.

Czy wiesz, że...

Jeśli wyborca jest przekonany, że w trakcie głosowania doszło do nieprawidłowości, może wnieść do Sądu Najwyższego protest przeciwko ważności wyborów. Ma na to 7 dni od ogłoszenia ich wyników. Protest może dotyczyć głosowania w całym kraju lub w danym okręgu. W piśmie tym wyborca powinien wyjaśnić, na czym polegało naruszenie prawa, i przedstawić dowody, na których opiera swoje zarzuty. Wniesione protesty mogą stać się podstawą do unieważnienia wyborów.

Wybory w Polsce

Wybory	Minimalny wiek kandydata	Przymiotniki wyborcze	Ordynacja
Wybory do rad gmin w mniejszych gminach (liczących do 20 tys. mieszkańców)	18	głosowanie powszechne, równe, bezpośrednie, tajne	większościowa (reguła większości względnej)
Wybory do rad gmin (zamieszkałych przez co najmniej 20 tys. osób), rad powiatów (oraz miast na prawach powiatu) i sejmików województw	18	głosowanie powszechne, równe, bezpośrednie, tajne	proporcjonalna z progiem wyborczym wynoszącym 5%
Wybory do Parlamentu Europejskiego	21	głosowanie powszechne, równe, bezpośrednie, proporcjonalne, tajne	proporcjonalna z progiem wyborczym wynoszącym 5%
Wybory do Sejmu RP	21	głosowanie powszechne, równe, bezpośrednie, proporcjonalne, tajne	proporcjonalna z progiem wyborczym wynoszącym 5% dla partii politycznych i komitetów wyborczych wyborców oraz 8% dla koalicji partyjnych
Wybory na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta	25	głosowanie powszechne, równe, bezpośrednie, tajne	większościowa (reguła większości względnej)
Wybory do Senatu RP	30	głosowanie powszechne, bezpośrednie, większościowe, tajne	większościowa (reguła większości względnej)
Wybory na Prezydenta RP	35	głosowanie powszechne, równe, bezpośrednie, tajne	większościowa (reguła większości bezwzględnej)